

Tantervi szabályozás – helyi tantervek

A kétszintű tantervi szabályozásra való áttérést követően már majd egy évtizede a pedagógus-társadalom és az érdeklődő közönség kiemelt figyelmé kíséri a központi tantervek (Nemzeti alaptanterv, kerettantervek) elkészítését, bevezetését, viszont a helyi tantervekről, az intézményi tartalmi folyamatokról rendkívül kevés információ áll rendelkezésre.

Azokban az országokban (így hazánkban is), ahol a tanterv elkészítése vagy megválasztása az iskolai tantestület joga – melyet legfeljebb a helyi közösség érdekeit képviselő önkormányzat korlátozhat (iskolafenntartói szerepkörében) –, az oktatás tartalmának makro-szerkezetét jelentő műveltségterületi, tantárgyi rendszerről is csak az intézmények által szolgáltatott statisztikai adatokból vagy kutatásokból tájékozódhatunk. Mivel a magyar közoktatási statisztika máig nem tudott minden tekintetben alkalmazkodni a decentralizált rendszer sajátosságaihoz (1), az intézményi szintű tartalmi változásokról egyelőre csak kutatások révén szerezhetők információk.

A Nemzeti alaptantervhez 1998 szeptemberéig kötelezően elkészített, majd a 2000/2001-es tanév kezdetéig a kerettantervekhez igazított helyi tantervekből viszont rekonstruálhatók azok a tartalmi, óratervi változások, melyek olyannyira jellemezték a magunk mögött hagyott évtizedet. Az OKI Kutatási Központjában az 1998/99-es (2) és a 2001/02-es (3) tanévben országosan reprezentatív mintán (4) empirikus kutatásokkal követtük a helyi tantervek készítési folyamatát, elemeztük a pedagógiai programokat, beértük az iskoláktól óraterveiket.

A Kutatási Központ több nagy – itt a konferencián bemutatásra kerülő – vizsgálatához is kapcsolódó, feltáró jellegű kutatásunkból most mindössze három kérdéskört érintünk, a problémákat kizárólag az expanzió miatt kiemelten fontosnak ítélt középiskolák – s azon belül is a legtöbb változásban érintett 9–10. osztályok – tekintetében vizsgálva.

Milyen központi tantervek alapján dolgoznak jelenleg a magyar középiskolák? Megfelel-e gyakorlatuk az érvényes törvényi szabályozásnak?

A kérdés nyilván furcsának tűnik, de valójában évek óta nem tudja senki, hogy a különböző iskolatípusokban és a különböző évfolyamokon mely tanterv, követelményrendszer (hozzátartozó kötelező és választható óraszámok) szerint tanítanak a magyar iskolákban. Annyi azonban sejthető, hogy a központi tantervek „rángatásai” által teremtett, időnként kaotikus helyzet (egy-egy 4 évfolyamos pedagógiai ciklus különböző osztályfokain akár háromféle tanterv egymás mellett élésének) kezelésére sajátos intézményi megoldások születtek.

2001-ben a középiskolák döntő többsége – az előírásoknak megfelelően – bevezette ugyan a 9. évfolyamon a kerettantervet, de a gimnáziumok egy jelentősebb csoportja (14 százaléka), arra való hivatkozással, hogy tervbe vette saját tantervének akkreditáltatását, illetve „engedélyt kapott fenntartójától (6) a kerettantervtől való eltérésre”, negligálta a közoktatási törvény vonatkozó paragrafusait. A „jogkövetés” még kevésbé jellemző a középiskolák felsőbb évfolyamain, mivel – mint az 1. táblázatban látható – a gimnáziumok

iskolatípus	gimnázium			szakközépiskola		
	régi (5)	NAT	keret	régi	NAT	keret
9. évfolyam	9	5	86*	–	2	98
10. évfolyam	48	46	6	24	65	12
11. évfolyam	69	27	4	28	61	11
12. évfolyam	74	24	2	30	59	11

1. táblázat. A különböző központi tantervek alapján folyó oktatás aránya (%) évfolyamonként a gimnáziumokban és a szakközépiskolákban (Forrás: Helyitanterv-vizsgálat (OKI Kutatási Központ 2001/02)

* A kiemelések évfolyamonként és iskolatípusonként a leggyakoribb előfordulásokat jelölik.)

negyede, a szakközépiskoláknak közel kétharmada (!!!) nem tért vissza 10–12. évfolyamain a régi (1978-as) tantervhez törvényi kötelezettsége ellenére sem.

9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
kerettanterv	régi / NAT	régi*	régi*

2. táblázat. A közoktatási törvény 124. és 132. §-a szerint a középiskolák 9–12. évfolyamán a következő tantervek alapján kell, illetve lehet az oktatást megszervezni (*Kivételek a 6–8 évfolyamos gimnáziumok, melyek jogosultak a NAT továbbvitelére felsőbb osztályfokokon is.)

Az oktatási intézmények „passzív ellenállásának” okait kutatva kézenfekvőnek tűnik az a magyarázat, hogy azok a középiskolák viszik tovább a Nemzeti alaptanterv szerint felsőbb évfolyamaikat, amelyek 1998-ban (7) 9. osztályaikban mintegy „előre menekülve” elkezdtek a NAT szerint oktatni. Közöttük nagy arányban voltak a szakmai képzést is folytató iskolák, mert a szakképzésnek 16 éven túlrá, illetve az érettségit követő szakképzési ciklusra helyezése (1998-tól) használhatatlanná tette a szakközépiskolák számára a NAT-ot megelőző tanterveket. Mivel a közismereti képzés kiterjesztése továbbra sem kompatibilis a 78-as szakközépiskolai tantervekkel, a törvény betűjét figyelmen kívül hagyó iskolák 2001/02-ben is racionális döntést hoztak, amikor a már 2–4 éve Nemzeti alaptanterv szerint tanuló diákjaikat nem kényszerítették egy másik, ráadásul elavult tantervi struktúra átvételére.

Érvényesül-e a helyi tantervek tantárgyi rendszerében és óraszámában a központi tantervek szabályozó szerepe?

A NAT alapján elkészített helyi tantervek, óratervek elemzése révén megállapítható, hogy a laza tantervi orientáció (tantárgy helyett műveltségterület, konkrét óraszám helyett minimális és maximális tanítási idő arányok) példájaként emlegetett alaptanterv a középiskolai rendszer egészét, az átlagos intézményi óratervet tekintve lényegében betöltötte szabályozó szerepét. A középiskolák általában a műveltségterület alaptantervben előírt maximumára (az éves óraszámok 20 százalékára) tervezték az „ember és természet” blokkot, az átlaghoz közeli értékre az anyanyelvet és a matematikát. A többi műveltségterületen viszont igyekeztek néhány órát „spórolni”, hogy óraszámot biztosítsanak – képzési hagyományaiknak megfelelően – a gimnáziumokban a második idegen nyelv oktatására, a szakközépiskolában a szakmai orientációra. A Nemzeti alaptantervből nem valósult meg az „Életvitel és gyakorlati ismeretek” műveltségterület önálló tantárgyként való meghonosítása, mert a gimnáziumok 80 százaléka, a szakközépiskolák csaknem 50 százaléka a NAT-ban nem szereplő osztályfőnöki órát visszacsempészve, leginkább annak keretébe tervezte be a technika utódjának tekintett tárgyat, a többi középiskola helyi tantervéből pedig jószerevel kimaradt ez a terület. Nem az új tantárgy bevezetésének kudarca jelent önmagában problémát, hanem az, hogy a közismereti felső-középfokú képzésben a számítástechnika kivételével nem jelenik meg semmilyen technológiai

kompetenciának, a „kéz intelligenciájának” fejlesztése, miközben a középiskolai tantervi reformokat értékelve világszerte egyre többen sürgetik a hagyományos humán és természettudományos műveltség mellé a technikai műveltség egyenjogúsítását.

A helyi tantervekből kiolvasható legfontosabb tendencia azonban kétségtelenül az, hogy a NAT-ra alapozott gimnáziumi és a szakközépiskolai tantervekben az egyes közismerteti tárgyak oktatására fordított heti óraszámok – a tantervkészítők szándékainak (10. osztályig egységes képzés minden gyerek számára) megfelelően – országos átlagban igen nagy fokú hasonlóságot mutatnak (lásd a 3. táblázat NAT oszlopait!). A két középiskolai típus közeledése, tantervi konvergenciája egyszerűbbé teszi az esetleges pályakorrekciókat, a középiskolák közötti tanulói mozgásokat, fokozza az oktatási rendszer átjárhatóságát a tankötelezettségi korig (a jelenleg középiskolába járóknál ez a 16. életév), esetleg azon túl is.

tantárgy/évfolyam	gimnázium				szakközépiskola			
	9.		10.		9.		10.	
	NAT 98/99	keret 01/02	NAT 98/99	keret 01/02	NAT 98/99	keret 01/02	NAT 98/99	keret 01/02
magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4	4	4	4	4
történelem/társadalomismeret	2,5	2,5	2,5	2	2,5	2	2,5	2
1. idegen nyelv	4	4	4	4	3,5	4	3,5	4
2. idegen nyelv	2	3	2	3	-	-	-	-
matematika	3,5	3,5	4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
informatika/könyvtárismeret	2	2	1,5	1	1	1,5	1	1,5
fizika	2	2	2	2	2	2	2	2
biológia	2	0,5	2	2	2	1,5	2	1,5
kémia	2	2	2	2	2	1,5	2	1,5
földrajz	2	2	1,5	2	1,5	1,5	1,5	1,5
ének-zene	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5
rajz	0,5	1	1	1	0	0,5	0,5	0,5
testnevelés és sport	2	2,5	2	2,5	2,5	2	2,5	2
osztályfőnöki/életvitel	1	1	1	1	1	1	1	1
szakmai tárgyak	-	-	-	-	3,5	5,5	3,5	6,5
	30,5	31,0	30,5	31,0	30,0	31,0	30,0	32,0

3. táblázat. A középiskolák tantárgyankénti heti átlagos óraszámai 9. és 10. osztályban a NAT (1998/99) és a kerettantervek (2001/02) alapján készített helyi tantervekben (Forrás: Helyitanterv-vizsgálat [OKI Kutatási Központ – Szocio-Reflex Kft. 1998/99.] adatbázisából Garami Erika számításai, Helyitanterv-vizsgálat [OKI Kutatási Központ 2001/02] adatbázisából saját számítások)

Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy a kerettantervekhez való alkalmazkodás nem jelentett túlságosan nagy feladatot az iskolák számára. Intézményeik helyi tantervét a gimnáziumi igazgatók véleménye szerint átlagosan 29 százalékban, a szakközépiskolai vezetők becslése szerint 35 százalékban kellett átdolgozni a kerettantervhez igazítás folyamatában. A két központi szabályozó dokumentum óraszámárainak összevetéséből kimutatható, hogy – a politikai (oktatáspolitikai) retorika ellenére – a középiskolai kerettantervek nem különböznek számottevően a Nemzeti alaptantervtől. Konceptcionális változást a kezdetben minimális óraszámoknak szánt (de az egyes tantárgyi lobbik nyomására maximálisra sikeredett), erős korlátot jelentő óraszámok kötelezővé tétele, illetve a szakmacsoportos alapozás, a szakmai jellegű képzés szakközépiskolai térnyerése hozott. Országos átlagban a középiskolák betartották a kerettantervi rendeletben megadott iskolatípusonkénti tantárgyi rendszert és az előírt óraszámokat (lásd a 3. táblázat kerettantervi oszlopait!), a gimnáziumok azonban szemmel láthatóan elbizonytalanodtak attól, hogy a kerettanterv a 9. évfolyamon váratlanul eltörölte a biológia oktatását, illetve nem biztosított órakeretet a tárgy oktatására. A kerettantervek kedvező középiskolai fogadtatását

motiválta, hogy a gimnáziumi kerettanterv három órát biztosított a második idegen nyelv tanítására, a szakközépiskolai viszont mentesítette a szakmai középiskolákat a második nyelv oktatásának kötelezettsége alól, s egyben jelentős óraszámot határozott meg az első két évfolyamon a szakmai jellegű képzésre, azaz legitímálta a két középiskola-típusban a NAT bevezetése után is létező gyakorlatot.

A tantervi szabályozás hívei az eddig bemutatott eredmények alapján joggal érezhetik úgy, hogy nem volt hiábavaló a rengeteg munkaóra és pénz, amit az új bemeneti szabályozó dokumentumok elkészítésére fordított a két utolsó oktatási kormányzat, mert a központi tantervek valóban keretek között tartják az intézményi folyamatokat, azaz biztosítják a minden állampolgár számára legfontosabb tudások átszarmaztatását és a (kulcs)kompetenciák fejlesztését. Kérdés azonban, hogy az autonóm közoktatási intézmények, nem utolsósorban az iskolahasználók számára valóban megfelelőek-e ezek a keretek? Ha nem, akkor hogyan bővítik mozgásterüket? Egyáltalán mi van az országos átlagok mögött? Ez utóbbi kérdést mindenképpen érdemes röviden megválaszolni.

A NAT-tal szemben hangoztatott leggyakoribb kritika szerint a „puha” szabályozás széttartóvá, átláthatatlanná tette a tanítási-tanulási folyamatokat, tovább növelve az intézmények közötti – a nyolcvanas évek közepétől egyre számottevőbbé váló – különbségeket. A NAT alapján készített helyi tantervekből valóban kitért (lásd a 4. táblázat NAT oszlopait!), hogy az iskolák alaposan kihasználták mozgásterüket. A Nemzeti alaptantervet leginkább bíráló oktatáspolitikusok és tantervi szakértők szerint a tantárgyi óraszámok megengedhetetlenül széles sávban szóródtak. Ezért vált szükségessé a kerettantervek bevezetése, mert segítségükkel biztosítható az óratervi arányok, illetve a tantárgyankénti óraszámok homogenizálása.

Sikerült-e a kerettantervekkel csökkenteni az iskolák heterogenitását?

Egyértelmű nemmel válaszolhatunk, mert az óratervi arányok országos átlagainak viszonylag nagyfokú hasonlósága mellett továbbra is igen jelentős eltérések mutatkoztak – nem is annyira a középiskola-típusok óratervi arányai, mint inkább – az azonos képzési típusba tartozó egyes intézmények helyi tantervébe betervezett tantárgyankénti óraszámok között. Talán jobban érzékelteti a helyzetet, ha az egyes tantárgyak évfolyamonkénti óraszámainak szórása helyett a legtipikusabb óraszámok gyakoriságának százalékos értekeit mutatjuk be (lásd a 4. táblázat kerettantervi oszlopait!).

Nem könnyű magyarázatot találni arra, hogy a NAT lazább óratervi ajánlásai és a szigorú kerettantervi szabályozás mellett is bizonyos tantárgyak órászáma mindkét középiskola-típusban homogén maradt, más tárgyak heti órászámai viszont azonos képzési programokban is erősen szóródnak. Az órászámok különbözőségének egyik nyilvánvaló oka az emelt szintű (emelt órászámú) képzések különböző típusainak elburjánzása, főként a gimnáziumi programokban, ami elsősorban a központi tanterveket felfelé túllépő órászámokra ad magyarázatot, s egyben legitímálja (törvényesíti) is azokat. Az előírtnál alacsonyabb órászámokkal viszont azért kénytelenek dolgozni az iskolák, mert így teremtik meg a fedezetet az igazodásra a helyi sajátosságokhoz, valamint a tantestületi, szülői, tanulói igények kielégítésére.

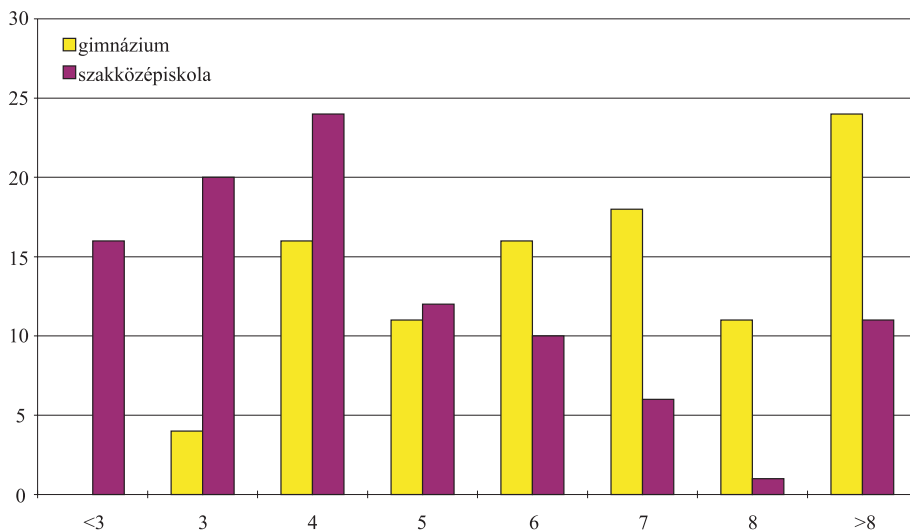
A legjellegzetesebb példa erre az idegen nyelvi órászámok alakulása a két tantervi szabályozás után. Előljáróban meg kell jegyezni, hogy az idegen nyelv az egyetlen tantárgy, amelynél nyilvánvaló, hogy a két képzési típus nemhogy közeledett volna egymáshoz, inkább távolodott az elmúlt tíz esztendőben. Míg a technikus szakok és azokkal közös alapozású szakmák számára az utolsó teljesen centralizált (1978-as) tanterv előírta 9–10. osztályban az orosz mellett még egy nyelv oktatását heti 4 órában, s ennek megfelelően a rendszerváltáskor a szakközépiskolások 20 százaléka tanult két idegen nyelvet, addig ma mindössze 2 százaléka tanul, és az intézmények több mint harmadában az órászám is alulmúlja a korábbi értéket.

tantárgyak	gimnázium			szakközépiskola		
	óraszámok	iskolák %-a	keret	óraszámok	iskolák %-a	keret
			NAT			NAT
anyanyelv/irodalom	< 4	15	2	< 4	21	2
	4	78	75	4	58	92
	>4,5	7	23	>4,5	21	6
matematika	2	8	2	2	9	48
	3	36	50	3	37	52
	4	36	44	4	38	
	5	20	4	5	16	
történelem/társadalomismeret	2	64	72	2	58	93
	3	36	28	3	42	7
idegen nyelv	4	20	3	<3	16	2
	5	11		3	20	28
	6	16	48	4	24	57
	7	18	32	5	12	13
	8	11	12	6	9	
	>8	24	5	>6	19	
fizika	1,5	20	32	0	14	10
	2	75	52	1	71	14
	>2	5	6	1,5	15	8
				2		65
			>2		3	
földrajz	1,5	30	6	0	14	10
	2	65	87	1	32	21
	>2	5	7	2	50	60
				>2	4	9
biológia	0	27	78	0	32	14
	1	73	4	1	63	24
	1,5	10	3	1,5	5	13
	2		13	2		43
	>2		2	>2		6
kémia	1,5	28	2	1	27	18
	2	62	88	1,5	72	12
	>2	10	10	2	11	63
				>2		7
ének-zene	0	13	93	0	30	44
	1	79	7	1	66	44
	>1	8		>1	4	12
rajz	0	74	95	0	84	
	1	26	5	1	16	
	>1			>1		
informatika	0	13	8	0	36	9
	1	34	16	1	25	30
	2	40	73	2	22	56
	>2	13	3	>2	17	5
testnevelés	<2	18	4	<2	66	4
	2	47	53	2	17	83
	3	30	43	3	17	13
	>3	5		>3		

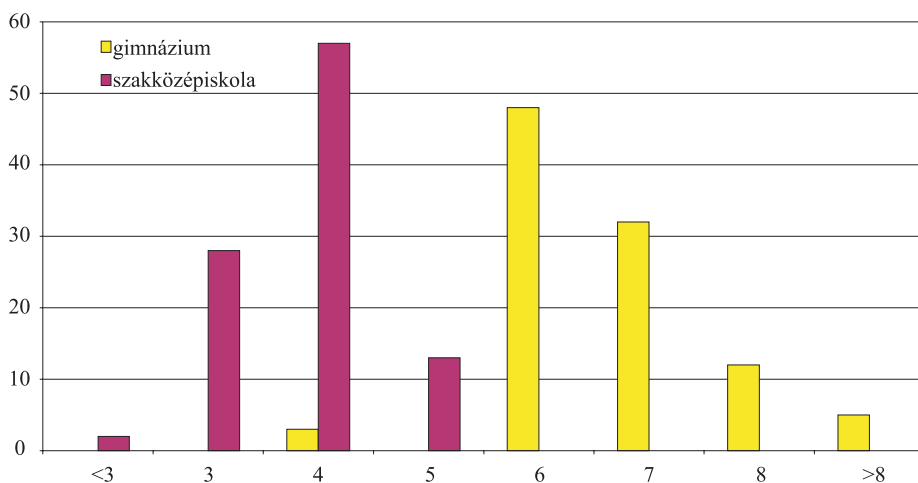
4. táblázat. A tantárgyankénti heti óraszámok egyszerűsített eloszlása a gimnáziumok és a szakközépiskolák 9. osztályaiban a NAT (1998/99) és a kerettantervek (2001/02) alapján készített helyi tantervekben (Forrás: Helyitanterv-vizsgálat [OKI Kutatási Központ - Szocio-Reflex Kft. 1998.] adatbázisából és a helyi-tanterv-vizsgálat [OKI Kutatási Központ 2001/02-es] adatbázisából saját számítások.)

Bár a Nemzeti alaptanterv a 9–10. osztályokban egységesen az összes óraszám 11 százalékát biztosította nyelvtanulásra, ennek ellenére szemmel láthatóan eltérően alakultak az idegen nyelvi órák a két középiskola-típus NAT-ra alapozott helyi tanterveiben (lásd 1. ábra). Míg a közepes óraszámok előfordulási aránya csekély, addig a szélsőségesen

alacsony óraszámok gyakorisága a szakközépiskolák miatt, a szélsőségesen magasaké pedig a gimnáziumi nyelvi tagozatok, illetve a két tanítási nyelvű programok következtében kiemelkedő. Azonos központi szabályozási feltételek mellett a gimnáziumok saját képzési hagyományait követve, felkészült oktatóikra építve, a szülők igényeinek engedve (vagy arra hivatkozva) szinte kivétel nélkül két idegen nyelvet tanítottak átlagosan 6 órában, a szakközépiskolák háromnegyedében viszont ugyanezen feltételek hiányára hivatkozva egy nyelvet oktattak, s az átlagos heti óraszám alig érte el a 3,5 órát.

1. ábra. A heti idegen nyelvi óraszámok előfordulási aránya (%) a gimnáziumok és szakközépiskolák NAT-ra alapozott helyi tanterveiben (9. osztály) 1999-ben. (Forrás: Helyitanterv-vizsgálat, [OKI Kutatási Központ – Szocio-Reflex Kft. 1998.] adatbázisából saját számítások)

2. ábra. A heti idegen nyelvi óraszámok előfordulási aránya (%) a gimnáziumok és szakközépiskolák kerettantervre alapozott helyi tanterveiben (9. osztály) 2001-ben. (Forrás: Helyitanterv-vizsgálat [OKI Kutatási Központ 2001/02] adatbázisából saját számítások)

A kerettanterv legitimálta a középiskolák addigi nyelvtanítási gyakorlatát, 6 órát biztosítva a gimnáziumoknak két idegen nyelv, 3-at a szakközépiskoláknak egy nyelv tanítására. Mint a 2. ábra mutatja, a két iskolatípus óraszámai mára már jellegzetesen különböznek egymástól, annál is inkább, mert a gimnáziumoknak több mint a fele a magas kerettantervi óraszámot is felültervezve átlagosan heti hét nyelvórával dolgozik. A szakközépiskolák többségében pedig felszabadultan hangoztatják, hogy a „gyengébb képességű” tanulók most végre majd egy nyelvet jól megtanulhatnak. Csak azt felejtik el, hogy ebben az iskolatípusban az intézmények 98 százalékában már egy évtizede valójában minden diák egyetlen idegen nyelvet tanult, az ismert eredményességgel, illetve inkább eredménytelenséggel.

Összegezve megállapítható, hogy a központi tantervek országos átlagban megfelelően orientálják a középiskolákat, ugyanakkor a tantervi szabályozás további szigorításától sem várható – az iskolák szakmai autonómiájának visszavonása nélkül – az egyes iskolák tantervi és óratervi rendszerében mutatkozó különbségek csökkenése.

A tantervi szabályozás évtizede után nagyobb figyelmet kellene fordítani arra, hogy az iskolában folyó munka befolyásolásának eszköztanrendszerét központi és helyi szinten összehangolják s a hiányzó elemeket (standard vizsgák, országos és helyi mérések, önértékelésre alapozó intézményértékelés) kidolgozzák.

Jegyzet

- (1) A 2000-es közoktatási statisztika kérdőívben kísérleti jelleggel szerepelt egy tantervi adatszoport, ebből azonban máig részeredményeket sem közöltek. A 2001-es kérdőívből azután kimaradt ez a rész, amiből arra következtethetünk, hogy a kísérlet nem sikerült.
- (2) Az 1998/99-es OM-megrendelésre készült kutatást a Szocio-Reflex Kft. készítette az OKI Kutatási Központ munkatársainak (Halász Gábor, Pócze Gábor, Vágó Irén, Imre Anna) szakmai irányításával
- (3) Az adatbázisok tisztítása és összekapcsolása jelenleg folyik, ezért a projekt előzetes eredményeit tudjuk csak közreadni.
- (4) Az Oktatási Minisztérium megbízásából és finanszírozásával 1998/99 és 2001/02 fordulóján minden alkalommal közel 800 általános, és ami témánk szempontjából fontos, 300 középiskolát kerestek meg a kérdezőbiztosok, melyek az iskola típusa, fenntartója és telephelyének településtípusa szerint leképezték a magyar iskolák összetételét.
- (5) Régi tanterv alatt a közoktatási törvény az utolsó, miniszter által kiadott központi tantervet, az 1978-as nevelési tervet érti.
- (6) Ilyen engedélyt természetesen egyetlen önkormányzat sem adhat.
- (7) Bár az alaptantervre való áttérés 1998-ban csak 1. és 6. évfolyamon volt kötelező, semmi sem tiltotta 9. osztályos bevezetését.